

будь-якого підприємства на сучасному етапі розвитку. Саме цей капітал задає темп та характер продуктивних і процесних інновацій, реалізація яких створює конкурентні переваги підприємства на ринку. Адже сьогодні не стільки матеріальні запаси формують капітал підприємства, не основні фонди, а інформація та знання.

Системне дослідження інтелектуального капіталу сьогодні набуває все більшої актуальності для реформування української економіки й розробки соціально-економічної політики стимулювання економічного зростання і разом із тим характеризується відносною новизною, що в сукупності обумовлює необхідність поглиблення теоретичного та методичного опрацювання проблеми. Віддаючи належне досягненням, які мають місце в дослідженні інтелектуального капіталу, слід зауважити, що для їх розвитку та впровадження у практику управління вітчизняних підприємств необхідно систематизувати й узагальнити підходи різних авторів, уточнити зміст, призначення, функції, визначити сферу та умови використання цієї категорії і суспільного явища.

Список використаних джерел:

1. Армстронг М. Практика управления человеческими ресурсами / М. Армстронг ; пер. с англ. под ред. С. К. Мордвинова. – СПб. : Питер, 2004. – 832 с.
2. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – Киев : Ника-Центр ; Эльга, 2003 – 448 с.
3. Журавльова І. В. Теоретико-методологічні основи управління формуванням структури капіталу підприємства з урахуванням інтелектуальної складової : монографія / І. В. Журавльова, І. Л. Латишева ; за заг. ред. канд. екон. наук, доцента Журавльової І. В. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 408 с. (Укр. мов.)

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ У СФЕРІ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Долина І. В., канд. екон. наук, професор; Ілляшенко С. М., доктор екон. наук, професор; Маслак М. В., канд. екон. наук, доцент; Глізнуца М. Ю., канд. екон. наук, доцент; Івченко М. О., студентка, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Туризм є важливим джерелом податкового доходу для держав усього світу. Оподатковування туризму має істотний вплив на загальний добробут країни, тому він здається порятунком для урядів, які зіштовхуються з бюджетними обмеженнями і дефіцитом. Міжнародний туризм виступає як головне джерело надходжень іноземної валюти. Дохід, отриманий від оподатковування туризму, може використовуватися на забезпечення суспільних благ, таких як поліпшення умов комунального обслуговування. З іншого боку, податки на туризм дуже істотні, тому підприємства туристичної галузі, міжнародні організації і споживачі туристичних послуг наполягають на скороченні кількості податків у туризмі і зменшенні ставок оподатковування [3].

Умови і принципи ринкової економіки зумовлюють необхідність подальшого розвитку існуючої системи бухгалтерського обліку, аналізу та оподаткування господарської діяльності на рівні окремих туристичних підприємств і їх підрозділів, за допомогою управлінського обліку, формуючи необхідну інформацію для прийняття оперативних управлінських рішень. У зв'язку з цим, головна увага в проведеному дослідженні приділялася формуванню таких джерел інформації, які були б достатньо повними і ефективними для подальшого проведення аналізу при управлінні податками туристської організації та знаходження суттєвих проблем в цій сфері [1].

Туристичні структури, будучи підсистемами комерційних секторів національних економік, приймають на себе частину навантаження в системі суспільного розподілу праці і задоволення суспільних потреб у благах і послугах. З точки зору окупності капіталовкладень туристична індустрія входить в число безперечних економічних форвардів, що дають досить значну величину доданої вартості.

Як і будь-яка інша сфера господарської діяльності, індустрія туризму є досить складною і суперечливою системою [1, 2, 5]. Крім того, туристична галузь – більш рухлива система, ніж інші галузі, бо послуги туризму можна виготовити заздалегідь, або зберігати про запас, а рішення споживача відмовитися від придбання цього блага може прийти несподівано під впливом будь-яких непередбачених обставин. І, тим не менш, країна, що має розвинену туристичну інфраструктуру і ставить розвиток туризму в якості національно значущого пріоритету, прагне виробити і послідовно проводити цілісну політику в цій сфері, створювати достатній запас міцності, щоб протистояти неприємним тенденціям і несподіваних поворотів світової кон'юнктури [2, 5].

Проаналізуємо аргументи щодо недоліків В системі оподаткування туристичної сфери є ряд недоліків [3].

По-перше, податки, накладені безпосередньо на туристичний сектор, іноді важко обґрунтувати. Розмір стягнутого податку може бути невеликим, але податок може мати істотний негативний вплив на сектор туризму, з наслідками для всієї економіки. Це трапляється особливо з податками, які накладені безпосередньо на туристів, такими як плата за візи. Високі ставки обов'язкових податків можуть бути перешкодою до відвідування країни. Для країн, де туризм складає головну частину економіки, це може негативно вплинути на рівень зайнятості населення і платіжний баланс та привести до повного скорочення рівня економічної діяльності.

По-друге, втрата доходу. Фінансові ефекти від розвитку туризму будуть відрізнятися у різних країнах, це має три головні причини. Перша, ефекти залежать від політики уряду. Якщо уряд хоче збільшити податкові надходження, то податкові ставки будуть високими. З іншого боку, якщо уряд хоче розвинути туристичний сектор, податкові ставки можуть бути низькими. Також деякі уряди використовують субсидії для аеропортів та інфраструктури автостоянок, створюють інвестиційні стимули для підприємств. Друга, фінансові ефекти також залежать від того наскільки є важливий туризм для економіки. Очевидно, чим вище внесок туризму в економіку, тим вище будуть

податкові надходження від туризму. Третя, число і типи ін'єкцій в інші сектори економіки і витoki економіки, що викликає сектор туризму, також важливі. Як правило, ін'єкції мають тенденцію збільшувати урядовий дохід, а витoki приводять до скорочення доходу.

Ефективна виробничо-господарська і фінансова діяльність туристичних структур багато в чому визначається правильною організацією і оптимальною методикою бухгалтерського обліку. Кожна організація, індивідуальний підприємець повинні виконувати перед державою свої обов'язки по сплаті податків. Тому особливого значення набуває рівень компетентності в питаннях оподаткування. У зв'язку з цим необхідно вивчення правильної постановки бухгалтерського і податкового обліку в туристичних організаціях. Застосування в практичній діяльності ряду нормативних положень викликає багато питань, особливо в податковому обліку [1, 2].

Як вірно відмічає Г.Л.Угарова [1], досить часто у невеликих туристичних фірмах один фахівець виконує безліч функцій: веде бухгалтерський облік і складає звітність, розраховує податки і займається плануванням майбутньої господарської діяльності. Згідно діючого в нашій країні законодавства в сфері туристичного бізнесу, однією з форм фінансового забезпечення туристичного оператора є договір страхування цивільної відповідальності за невиконання або неналежне виконання туристичних оператором зобов'язань за договором про реалізацію туристського продукту (договір страхування цивільної відповідальності туроператора). При цьому з тексту існуючих законів не випливає, що такий договір є обов'язковим.

Протягом ряду років обговорюється законопроект про зближення бухгалтерського і податкового обліку. Підписання цього законопроекту запровадить ряд поправок, які дозволять спростити роботу фахівців, впорядкувати зусилля фахівців, оптимізувати діяльність підприємств туристичного бізнесу та готельно-ресторанної сфери.

Таким чином, розробка рекомендацій щодо організації обліку та оподаткування витрат, щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління витратами, а також коригування схем управління на основі отриманих даних, спрямованих на оптимізацію витрат, є однією з умов виходу туристичних підприємств на рівень світових туристських організацій.

Список використаних джерел:

1. Угарова, Г. Л. Проблемы учета и налогообложения в сфере туризма. Режим доступа: <https://dspace.susu.ru/xmlui/bitstream/handle/0001.74/4154/41.pdf?sequence=1>
2. Журавлев, В. В. Возможные направления роста и развития предприятий сферы туризма и гостиничного хозяйства // Известия ВУЗов. – 2012. – № 4. – С. 48–52.
3. Діденко А. В. Система оподаткування туристичного бізнесу в Україні // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – №1 (3).
4. Розвиток організаційно-економічного механізму управління розвитком індустрії туризму та гостинності / П.Г.Перерва [та ін.] // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 48 (1324). – С. 121-127.
5. Кравчук А. В., Перерва П. Г. Ефективність як економічна категорія // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки). – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 137-143.

6. Перерва П. Г., Марчук Л. С. Інтелектуальний потенціал як економічна категорія // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 53-63.
7. Перерва П. Г. Інформаційна діяльність підприємства: управлінська, цінова та маркетингова складові // НТУ "ХПІ" (економічні науки). – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2018. – № 37(1313). – С. 27-32 .
8. Перерва П. Г., Нагі С., Кобелева Т. О. Оцінка впливу інноваційної, інвестиційної та маркетингової політики підприємства на рівень конкурентоспроможності // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 15 (1291). – С. 89-94.
9. Формування управлінської, маркетингової та інноваційної політика на підприємствах туристичної індустрії / П.Г.Перерва [та ін.] // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки): зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С. 114-120.
10. Перерва П.Г., Коциски Д., Верес Шомоши М., Кобелева Т.А. Комплаєнс программа промислового підприємства [учебник].– Харьков-Мишкольц : ООО «Планета-принт», 2019. – 689 с.
11. Перерва П. Г. Економіко-організаційні засади інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 45 (1266). – С. 51-55.
12. Кобелева Т. О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки).– Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 47 (1323). – С. 121-127.
13. Pererva P.G., Kocziszky G., Somosi Veres M., Kobieliava T.A. Compliance program: [tutorial] // ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M. Veres Somosi. – Kharkov-Miskolc : LTD «Planeta-prynt», 2019. – 689 p.
14. Pererva P.G. Kocziszky György, Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer.- Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. — 668 p.
15. Кобелева Т. О., Перерва П.Г. Якість інноваційної продукції як складова маркетингової політики та конкурентоспроможності підприємства // Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки).– Харків : НТУ «ХПІ», 2016. – № 28 (1200). – С. 70-74.
16. Кобелева Т. О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства // Вісник НТУ "ХПІ" (економічні науки). – Харків : НТУ "ХПІ", 2018. – № 48 (1324). – С. 46-52.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ

***Дубницький В. І.,** д-р екон. наук, **Науменко Н. Ю.,** канд. техн. наук, **Овчаренко О. В.,** здобувач ДВНЗ “Український державний хіміко-технологічний університет”, м. Дніпро*

Методологія трансформаційних процесів, що відбуваються в Україні, свідчить про наявність динамічних процесів у всіх сферах вітчизняної економіки, і, в першу чергу, у регіональних господарських комплексах. Процеси реформування як національної, так і регіональної економіки відбуваються протягом тривалого часу, проте, формування нової системи економічних відносин, що базується на ринкових засадах, ще не закінчено. Більш того, трансформаційні процеси призвели до суттєвих структурних перекосів як у більшості галузей національного і регіонального господарства, так і в більшості